

XU HƯỚNG CỦA NGÀNH KẾ TOÁN, KIỂM TOÁN TRONG BỐI CẢNH CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP 4.0

MAI THỊ HOA

Cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 đang diễn ra rất mạnh mẽ và có ảnh hưởng trực tiếp đến hầu hết các lĩnh vực, các ngành nghề trong đó có ngành Kế toán, kiểm toán. Lao động kế toán, kiểm toán đứng trước áp lực cạnh tranh rất lớn cùng với yêu cầu phải nâng cao trình độ, tăng cường ứng dụng khoa học, công nghệ. Mới đây, Chính phủ đã ban hành “Chương trình Chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030” cũng là chính thức khởi động quá trình chuyển đổi số để hướng đến nền quản trị thông minh, nền kinh tế số, xã hội số. Bài viết này đề cập tới xu hướng ứng dụng công nghệ thông tin trong lĩnh vực kế toán, kiểm toán cũng như cơ hội, thách thức đặt ra trong thời đại Cách mạng công nghiệp 4.0.

Từ khóa: Công nghệ, kế toán, kiểm toán

TRENDS OF THE ACCOUNTING AND AUDITING INDUSTRY IN THE CONTEXT OF THE INDUSTRIAL REVOLUTION 4.0

Mai Thi Hoa

The Industrial Revolution 4.0 is taking place deeply and directly affecting all sectors and professions, including accounting and auditing. Accounting and auditing workers are facing great competitive pressure along with the requirement to improve their qualifications and enhance the application of science and technology. Recently, the Government issued the “National Digital Transformation Program to 2025, with a vision to 2030”, which is also the official launch of the digital transformation process towards smart governance, digital economy, and digital society. This article analyzes the trends of information technology application in the field of accounting and auditing as well as opportunities and challenges in the context of the Industrial Revolution 4.0.

Keywords: Technology, accounting, auditing

Ngày nhận bài: 10/5/2022

Ngày hoàn thiện biên tập: 27/5/2022

Ngày duyệt đăng: 7/6/2022

Công nghệ số trong lĩnh vực kế toán, kiểm toán

Cách mạng công nghiệp 4.0 (CMCN) là thời cơ cũng là thách thức với ngành Kế toán, kiểm toán.

Các kế toán viên, kiểm toán viên hay là các doanh nghiệp dịch vụ kế toán kiểm toán sẽ thua thiệt nếu không thay đổi tư duy, không đổi mới cách cung cấp dịch vụ, không vận dụng công nghệ, không hội nhập toàn cầu. Trong cuộc CMCN 4.0, nhiều ứng dụng số thực hiện các công việc mà con người đang phải thực hiện. Một số công nghệ mới đang được ứng dụng trong ngành Kế toán, kiểm toán như: Trí tuệ nhân tạo (AI), Internet kết nối vạn vật (IoT), phân tích dữ liệu lớn (Big Data), điện toán đám mây (Cloud computing) và chuỗi khối (Blockchain)

Điện toán đám mây (Cloud computing): Điện toán đám mây cho phép truy cập tức thì vào các tài nguyên, chẳng hạn như dữ liệu và khả năng tính toán. Một lợi thế quan trọng của hệ thống dựa trên đám mây là cập nhật thông tin liên tục, cho phép kế toán và khách hàng phân tích dữ liệu và đưa ra quyết định dựa trên thông tin tiên tiến. Ngoài ra, công nghệ dựa trên đám mây cũng có thể đảm bảo “giám sát liên tục, thay vì phân tích gián đoạn” thông tin trên hệ thống.

Trí tuệ nhân tạo (AI): AI có thể cho phép phân tích rộng hơn và khả năng cải tiến việc xác định xu hướng theo thời gian khi các thuật toán máy móc tự học và nhiều dữ liệu hơn. Dữ liệu lớn hơn tạo ra nhiều thông tin đầu vào hơn về khách hàng, giá, cơ cấu chi phí, cho phép các kế toán viên, kiểm toán viên có nhiều thông tin đầu vào yếu tố tạo ra giá trị tương lai cho công ty, hơn là chỉ dựa vào kết quả thực hiện được báo cáo trong quá khứ. AI có thể làm những công việc thủ công của kế toán, kiểm toán như thu thập, xử lý, tính toán số liệu, tuy nhiên với các công đoạn như phân tích, xử lý tình huống thì

luôn cần có sự tham gia của con người.

Công nghệ chuỗi khối (Blockchain): Một xu hướng khác tác động đến nhu cầu về kế toán trong tương lai là công nghệ blockchain, một hệ thống ghi chép dựa trên máy tính sử dụng tiền điện tử trong mạng người dùng. Sự hấp dẫn của blockchain đối với kế toán nằm ở “khả năng xuất hiện một loại sổ cái kế toán mới - một loại sổ cái kế toán có thể được cập nhật và xác minh liên tục mà không có nguy cơ bị thay đổi hoặc bị hỏng”. Bởi vì Blockchain cho phép người dùng truy cập sổ cái trong thời gian thực, cũng như tạo hợp đồng thông minh và ghi lại các giao dịch nên không có gì ngạc nhiên khi hệ thống đang bắt được thông báo của các kế toán viên. Trên thực tế, nhiều công ty kế toán đã triển khai blockchain, bao gồm cả Big Four - EY, PwC, Deloitte và KPMG (Theo Accounting Today)

Dữ liệu lớn (Big Data): Khác với mô hình xử lý dữ liệu truyền thống, công nghệ dữ liệu lớn cho phép lưu trữ không giới hạn tất cả các loại dữ liệu số từ nhiều nguồn khác nhau về một trung tâm dữ liệu và cho phép truy nhập, xử lý, trích xuất các thông tin quan trọng từ kho dữ liệu này. Quá trình chuyển đổi số sẽ thúc đẩy các đơn vị, tổ chức, cơ quan và DN đẩy mạnh ứng dụng công nghệ, nhất là công nghệ thông tin (CNTT) và thực hiện chuyển đổi số.

Internet kết nối vạn vật (IoT): Internet kết nối vạn vật là xu thế tất yếu cho quá trình đổi mới. Trong tương lai, IoT sẽ ứng dụng ở tất cả các ngành nghề, lĩnh vực; có thể tích hợp vào hệ thống CNTT và các hệ thống công nghệ vận hành có sẵn (IT/OT Integration) để nâng cao chất lượng quản lý, quản trị và năng suất lao động.

Cơ hội đối với lĩnh vực kế toán, kiểm toán

Cuộc CMCN 4.0 với mạng internet giúp hoạt động công việc kế toán, kiểm toán không bị giới hạn về khoảng cách địa lý. Cơ hội sẽ ngày càng mở rộng cho đội ngũ kế toán, kiểm toán viên hành nghề đạt chuẩn quốc tế, được công nhận hoạt động ở nhiều nước trên thế giới, mở rộng tối đa phạm vi hoạt động, nâng cao khả năng cạnh tranh nguồn nhân lực trong lĩnh vực kế toán, kiểm toán. CMCN 4.0 sẽ mang lại điều kiện làm việc thuận lợi hơn, nâng cao năng suất làm việc khi sử dụng các trang thiết bị, các chương trình, công nghệ số để thu thập các thông tin, chiết xuất dữ liệu, tự động hóa nhập chứng từ, hạch toán kế toán, kết nối với cơ quan thuế, các ngân hàng, các đơn vị đối tác, đối tượng để thực hiện các giao dịch, kiểm tra, đối chiếu hoàn toàn trên phần mềm; Đảm bảo sự tin cậy minh bạch, bảo mật về mặt dữ liệu, các giao dịch, thông tin, số liệu báo cáo; tạo điều kiện cho việc khai thác dữ liệu, tăng độ tin cậy của việc

lập báo cáo thông qua các hệ thống tự động kế toán và kiểm toán.

CMCN 4.0 cũng sẽ là cơ hội để các công ty dịch vụ tư vấn kế toán, kiểm toán nâng cao chất lượng dịch vụ, mở rộng thị trường sang các nước trong khu vực và trên thế giới. Đặc biệt, đây cũng là cơ hội để hoạt động kiểm toán thay đổi phương thức, phương pháp kiểm toán, thay vì kiểm toán trên giấy tờ theo cách truyền thống sang kiểm toán trên dữ liệu số, tiến tới kiểm toán số.

Thách thức đặt ra đối với lĩnh vực kế toán, kiểm toán

Sự phát triển công nghệ trong cuộc CMCN 4.0 cũng đặt ra nhiều thách thức như:

Thứ nhất, thách thức về việc tiếp cận công nghệ mới: Ứng dụng công nghệ mới vào công việc kế toán, kiểm toán là một khó khăn không hề nhỏ đối với các DN Việt Nam nói chung và đội ngũ kế toán nói riêng. Trong điều kiện quy mô DN vừa và nhỏ chiếm phần lớn (hơn 90%), việc dành một số vốn để đầu tư công nghệ và đào tạo đội ngũ kế toán là một việc khó đối với DN nếu so sánh số vốn bỏ ra để đầu tư công nghệ với lợi ích mang lại chưa thật cân xứng (do DN có quy mô chưa thực sự lớn để có thể khai thác hết lợi ích của công nghệ).

Thứ hai, vướng mắc trong áp dụng chuẩn mực kế toán, kiểm toán quốc tế. Trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế, tự do thương mại và cạnh tranh bình đẳng, thông tin tài chính đòi hỏi phải minh bạch, tin cậy và được trình bày theo chuẩn mực quốc tế. Áp dụng chuẩn mực kế toán, kiểm toán quốc tế là thách thức đối với các DN.

Thứ ba, các kỹ năng mềm của kế toán viên, kiểm toán viên còn yếu. Theo nghiên cứu của Viện Khoa học Lao động và Xã hội, người lao động trong lĩnh vực kế toán, kiểm toán đã qua đào tạo của Việt Nam mặc dù được đánh giá là nhanh nhẹn, sáng tạo và có thể đáp ứng được nhu cầu... nhưng lại thiếu và yếu kỹ năng mềm (như làm việc theo nhóm, ngoại ngữ, tư duy phản biện, sáng tạo, tuân thủ công nghệ...), tính tuân thủ kỷ luật chưa nghiêm.

Thứ tư, thách thức về bảo đảm an toàn thông tin, an ninh mạng: Các vấn đề về an toàn thông tin là một nguy cơ lớn mà các kế toán cần nhận thức được và chuẩn bị cho những vấn đề có thể xảy ra, khi ứng dụng các công nghệ mới. Do vậy, cần có các quy định cũng như các biện pháp nhằm bảo vệ các phần mềm, phần cứng, dữ liệu của DN và khách hàng.

Thứ năm, thách thức về khuôn khổ pháp lý cho các vấn đề công nghệ mới: Cuộc CMCN 4.0 cũng đặt ra yêu cầu hoàn thiện hành lang pháp lý phục vụ các hoạt động kinh tế - xã hội, trong đó việc xuất hiện

nhiều vấn đề mới, phức tạp, đòi hỏi các cơ quan quản lý nhà nước cần nghiên cứu, đánh giá, sửa đổi, bổ sung cơ chế, chính sách quản lý để đáp ứng yêu cầu thực tế và sự phát triển nhanh của công nghệ.

Một số khuyến nghị và đề xuất

Để tận dụng tốt những cơ hội và khắc phục những hạn chế, thách thức của ngành nghề kế toán, kiểm toán trước bối cảnh CMCN 4.0, cần triển khai các giải pháp sau:

Về phía các tổ chức, doanh nghiệp cung cấp dịch vụ kế toán, kiểm toán

Thay đổi nhận thức và tư duy của cán bộ, nhân viên về ứng dụng công nghệ vào hoạt động quản lý, quản trị, điều hành, kế toán, kiểm toán; xác định ứng dụng công nghệ số vào hoạt động kế toán, kiểm toán là mục tiêu chiến lược của tổ chức, đơn vị, cơ quan; Thay đổi tư tưởng, thói quen kế toán, kiểm toán theo phương pháp truyền thống (thủ công), ngại khó, ngại đổi mới trong ứng dụng CNTT vào hoạt động kế toán, kiểm toán, vượt qua những thách thức để tiếp cận đến các vấn đề công nghệ số. Phát triển đội ngũ nhân viên lành nghề, am hiểu sâu về chuyên môn và có khả năng hội nhập; Tăng cường công tác đào tạo phát triển các kỹ năng mềm hiệu quả, hoạt động nhóm tích cực và sử dụng thành thạo công nghệ số theo nhu cầu thị trường...

Về phía các cơ sở đào tạo

Xuất phát từ quan điểm là cung cấp nguồn nhân lực có chất lượng cao cho xã hội, các cơ sở đào tạo cần chú trọng xây dựng chương trình đào tạo chuyên ngành kế toán, kiểm toán phù hợp với xu thế phát triển thế giới. Ngoài giảng dạy kiến thức chuyên môn, cần tập trung đào tạo các kỹ năng cần thiết như: Kỹ năng giao tiếp hiệu quả, làm việc ở nhiều nhóm khác nhau; kỹ năng tư duy phản biện và giải quyết vấn đề trên cơ sở tôn trọng đạo đức nghề nghiệp; Thiết lập mối quan hệ giữa các cơ sở đào tạo với các DN trong và ngoài nước. Trong thời đại CMCN 4.0, việc thiết lập các mối quan hệ với các DN ngày càng mở rộng không chỉ với các đơn vị trong nước mà cả ngoài nước, bởi điều đó giúp cho hoạt động đào tạo và nghiên cứu được gắn kết, giải quyết những vấn đề của thực tiễn, đáp ứng tốt yêu cầu của DN.

Về phía kế toán và kiểm toán viên

Trong cuộc CMCN 4.0, mỗi cá nhân hoạt động trong lĩnh vực kế toán, kiểm toán cần ý thức được tầm quan trọng của công nghệ để ứng dụng vào công việc, tiết kiệm nguồn lực và gia tăng hiệu quả công việc.

Phương tiện không thể thiếu đối với mỗi kế toán, kiểm toán viên là ngôn ngữ quốc tế. Cơ hội sẽ ngày càng mở rộng cho những đội ngũ kế toán – kiểm toán viên đạt chuẩn quốc tế, được công nhận hoạt động ở nhiều nước trên thế giới. Khi công nghệ thông minh ngày càng phát triển và ngày càng có nhiều công ty chuyên thông tin của họ sang các hệ thống dựa trên đám mây, kế toán cần trở nên thành thạo trong việc tận dụng đám mây để cung cấp cho khách hàng phân tích tài chính cập nhật và duy trì tính cạnh tranh.

Về phía cơ quan chức năng

Cần xây dựng hạ tầng kỹ thuật CNTT và hạ tầng dữ liệu số đáp ứng tiêu chuẩn đối với Trung tâm dữ liệu theo quy định của Bộ Thông tin và Truyền thông, để phục vụ hoạt động nội bộ đơn vị và truy cập Internet, kết nối với các ứng dụng công nghệ. Xây dựng các phần mềm hỗ trợ công tác chỉ đạo, quản lý, điều hành của đơn vị và các phần mềm hỗ trợ hệ thống kế toán, kiểm toán; xây dựng kế hoạch cụ thể ứng dụng công nghệ vào các hoạt động đảm bảo tính hệ thống, đồng bộ, sát hợp, thiết thực, theo hướng hiện đại, hiệu lực, hiệu quả, từng bước đổi mới phương pháp kế toán, kiểm toán hướng tới kế toán, kiểm toán số, đáp ứng yêu cầu quá trình chuyển đổi số và dựa trên nền tảng công nghệ số của cuộc CMCN 4.0. Bộ Tài chính, Kiểm toán Nhà nước cần tập trung, rà soát, hoàn thiện các văn bản pháp lý trong lĩnh vực kế toán, kiểm toán, ban hành Chuẩn mực kế toán (IFRS, IAS), chuẩn mực kiểm toán (ISA) theo hướng cập nhật và tiệm cận chuẩn mực quốc tế; xây dựng quy trình, hướng dẫn kế toán, kiểm toán CNTT và dữ liệu lớn.

Tài liệu tham khảo:

1. Thủ tướng Chính phủ, "Chương trình Chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030" ban hành kèm theo Quyết định số 749/QĐ-TTg ngày 03/6/2020;
2. Phạm Thị Thu Oanh (2018), Kế toán, kiểm toán Việt Nam trong cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, Tạp chí Tài chính. <https://tapchitaichinh.vn/nghien-cuu--trao-doi/trao-doi-binh-luan/ke-toan-kiem-toan-viet-nam-trong-cuoc-cach-mang-cong-nghiep-40-141199.html>;
3. Đoàn Xuân Tiên (2021), Xu hướng phát triển công nghệ số trong cuộc cách mạng 4.0- Những tác động, thách thức và cơ hội đối với lĩnh vực kế toán, kiểm toán;
4. The Association of Chartered Certified Accountants. (2017). Professional accountant - the future (Generation next): Managing talent in small and medium sized practices. London: Association of Chartered Certified Accountant.

Thông tin tác giả:

TS. Mai Thị Hoa - Học viện Chính sách và Phát triển
Email: maihoatctt@gmail.com